

ПРИКАЗКАТА КАТО СРЕДСТВО ЗА РАЗВИТИЕ НА РЕЧТА В **ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ**

Със силата си на въздействие, с ценните си качества хубавата приказка е едно незаменимо средство в педагогическата дейност на всеки учител. Възпитателната роля на приказката се корени в нейната жизнена убедителност и емоционално въздействие.

Именно заради ценните си качества приказката се използва при възпитанието на детето от предучилищна възраст и същевременно в много области на изкуството за осъществяването на редица възпитателни задачи. Макар и претърпяла промени през вековете, приказката си остава привлекателна, желана и необходима за съвременното дете. То я слуша и чете с интерес, заживява с мислите и постъпките на героите, вълнува се от магията на неизвестното и загадъчното, в които го потапя приказният свят. Приказката е едно от действените средства на обучението по роден език в предучилищна възраст.

Устната реч не може да се развива пълноценно, ако децата се учат само на разговорен стил. Истинско и пълноценно развитие на тяхната реч може да се постигне само под влияние на художествената реч. Във всекидневната разговорна реч с децата човек не винаги успява да подбере най-сполучливите думи, докато в художественото произведение думите и изразите са подбрани така, че в тяхното единство лесно се постига емоционално и образно въздействие. Такова въздействие художествената реч има дори и тогава, когато детето не е в състояние да разбере напълно съдържанието на подбраните думи. Това е възможно, защото художествената реч за разлика от разговорната си служи и въздейства с много други средства, освен със съдържанието на думите. В нея имат голямо значение звуковите съчетания, музикалните съзвучия, ритъмът и т.н. Поради това художествената реч винаги има по-силно въздействие върху децата, отколкото разговорната реч. Въздействайки върху емоциите, тя създава условия за повишаване на говорната активност на децата и подбужда към самостоятелно

литературно творчество. Затова запознаването с художествената литература е важна задача в системата на обучението по роден език в предучилищна възраст.

Най-застъпени жанрове в този период са: приказки, разкази, стихотворения, гатанки, римушки, пословици, поговорки, скоропоговорки, броилки и др.

С възприемане и осмисляне на приказката, детската реч се развива в лексикално, стилистично и синтактично отношение. Чрез творбата детето слуша живата непресъхваща реч, докосва се до звучността и плавността и. Това активизира не само звуковата артикулация, но и фонематичния слух.

Детето на 5-6 години се проявява като пълноценен слушател и говорител както в кръга на връстниците си, така и сред възрастните. Това е вече предпоставка и необходимо условие за усвояване на изразителната функция на речта. Тя се проявява при предаване на чувства, състояния, настроения и на отношение към съдържанието на прочетеното или разказано художествено произведение (приказката). Чрез него се подчертава емоционалната страна на речевия акт. Тази експресивност на речта най-добре се изразява чрез възприемането и пресъздаването на приказка.

Под въздействието на емоционалното възприемане на приказката и създаденото впечатление от творбата у децата възниква мотив и стремеж да разкажат или споделят онези моменти, които са им направили силно впечатление.

Речта на детето в предучилищна възраст се развива бързо, но за правилното ѝ оформяне е необходимо специално внимание и подготовка. То се включва в активна речева дейност като участва в различни форми на ситуации и игри.

В нашата работа приемаме, че един от начините за развитие на речевата активност е чрез въздействието на творба с високо художествена стойност, каквато е приказката. От една страна тя подготвя детето за възприемане на идейно-художествената ѝ стойност, съобразно

детските възможности, а от друга го стимулира и мотивира към речева изява, като възпроизвежда текст чрез преразказ, игра – драматизация, куклен етюд и т.н. Това определя избора на приказките като основно средство за въздействие и изпълнение. Много важно е словесното творчество на детето да намира отклик в друг вид творчество (рисуване, музика, танци).

Не на последно място трябва да се отбележи ролята на педагога, който трябва да се възползва от всеки активен интерес на детето към приказката и да се стреми те да бъдат представени по различен начин (четене и разглеждане на красива книжка с илюстрации, разказване, куклен театър). Така представена една и съща приказка носи в себе си възможността да бъде възприета от различното дете по различен начин.

За какво му служи още приказката? Да си конструира мисловни постройките, да прави съотношения като „аз, другите“, „аз, нещата“, „истинските неща, „измислените неща“. Служи му да определя разстоянията в пространството („далече — близо“) и във времето („някога — сега“, „преди — след“, „вчера — утре“).

Главни цели, които си поставяме за постигане чрез приказките:

- Да се развие устната реч;
- Да се овладява значението на думите;
- Да се разширява основното значение на думите;
- Да се свързват вече научени думите в изречения;
- Да може смислено и граматически правилно детето да изразява своите мисли;
- Да използва адекватни словесни средства и речеви фрази в общуването.

Формите и методите на работа по изграждане на свързана и граматически правилна реч в предучилищна възраст са говорене и слушане, които обединяват речевата дейност с рисуването, пеенето, драматизацията и физическата активност.

При слушането най-значимо място заема формирането на фонематичен слух. Детето трябва да се научи да чува мелодията на езика, да разчленява в потока на речта отделните ѝ единици (звукове, думи, словосъчетания, фрази). При това огромна роля има визуално-слуховата нагледност. Детето възприема много по-лесно и трайно конкретен образ, отколкото обясненията на педагога за произнасяне на даден звук или дума. Езикът в предучилищна възраст се усвоява на базата на речеви образци, поднесени в игрова форма, чрез стихчета, приказки, песни и т.н.

Целите на този процес на овладяване на езика и развитие на речта при детето се постигат чрез специфична образователно-възпитателна система, която е съобразена с изключителните в тази възраст потенциални възможности на детето. За да се активизира речта му, тя трябва да бъде стимулирана и подклаждана с определени средства, а какво по-точно и многообразно средство има от приказката като художествен текст в предучилищната възраст. Така приказката става стимул за развитие на речевата активност и изява на детето, а това е в тясна връзка с творческия усет и стимул за претворяване на художествената творба с помощта на обогатената реч.

ПЛАН- КОНСПЕКТ

НА ИГРОВА СИТУАЦИЯ

Вид на игровата ситуация : Игра-драматизация

Тема: "Дядо вади ряпа"

Образователно ядро: „Драматизации, етюди и артистично игрово пространство“

Цели на игровата ситуация:

- затвърдяване пресъздаването на литературно произведение "Дядо вади ряпа".
- изграждане на представа за взаимодействието между героите в театъра.
- участие в игра-драматизация.

Очаквани резултати:

- **знания**- децата затвърдяват знанията си за произведението;
- **умения**- усъвършенстват се уменията на децата да преразказват текст, да съобразяват поведението си спрямо изпълняваната роля;
- **отношения**- изразяват положително емоционално отношение към ролята и партньорите.

Подготовка на игровата ситуация:

- **на учителя** - знае текста на приказката, осигурява необходимия реквизит за осъществяване на играта, теоретико- методическа подготовка по психология и театрално и педагогическо взаимодействие;
- **на децата** - познават особеностите на различните герои в приказката, имат опит от предходни игри-драматизации.

Ход на игровата ситуация:

Основни компоненти	Дейност на учителя	Дейност на децата
1. Насочване към играта	<p>Деца, тази сутрин с вас илюстрирахме част от приказка. Днес ще направим истински театър, в който артисти ще сте вие. А публиката с аплодисменти ще оценява вашето участие в театъра.</p> <p>Представлението, което ще гледаме е „Дядо вади ряпа“.</p>	
2. Организация на играта	<p>Какво трябва да има един театър? Кой играе ролите? Тук в тази вълшебна кошничка има листчета, на които са записани вашите имена. Чрез томбола ще определим артистите в театъра. Ще избира няколко деца, което ще дойдат да изтеглят листчетата.</p> <p>Сега актьорите ще отидат зад кулисите, където ще се маскират. Но за да гледаме театъра трябва да имаме билети, нали така? Тогава ще изтеглим още едно листче, за да определим кой ще бъде касиер. Какво прави касиера?</p> <p>Ето тук ще е мястото на касиера. Всички останали деца, ще бъдат публика. След края на представлението, публиката с аплодисменти ще определи кой актьор е изпълнил най-добре ролята си. Сега ще изтеглим още две деца, които ще са помощници в театъра. Те ще ми помогнат да подредим залата.</p> <p>Хайде сега всички зрители да се наредят на опашката за билетите и след това без да се бутат да заемат местата си в залата. А в края на представлението, ако актьорите са се справили добре и публиката е била наблюдателна, ще получите специални награди!</p>	<p>- артисти</p> <p>Деца излизат и теглят листчета с имената на децата, които ще участват в театъра.</p> <p>Той дава билетите на публиката.</p>

3. Игрово взаимодействие		Публиката е зела местата си, актьори-те са маскирани. Театъра започва. Децата с интерес наблюдават случващото се на сцената и следят за правилното и артистично изпълнение на ролите.
4.Перспективи	Деца, бяхте чудесни актьори, играхте отлично!!! Мисля, че ще е много хубаво да направим това представление пред по- голяма публика. Може да поканим следващия път децата от втора група, да видят как добре играете и да вземат пример от вас!	

ПЛАН- КОНСПЕКТ

на дейност по избор

Цели на дейността по избор: Създаване на илюстрация по приказка.

Очаквани резултати:

- **знания:** за моментите на приказката, героите, обстановка.
- **умения:** за точно пресъздаване на епизод от приказка;
- **отношения:** децата изразяват положително и емоционално отношение към творбите;
-

Подготовка на дейността по избор:

- **на учителя:** Учителя предварително е подготвил бели листи и флумастери за всяка маса, организирани кътове за театрализиране на приказката, костюми, декори, книжка с цветни илюстрации.
- **на децата:** предварително са запознати със съдържанието на художественото произведение.

Ход на дейността по избор:

Основни компоненти	Дейност на учителя	Дейност на децата
<p>1. Провокиране на интерес към дейност по избор</p>	<p>Деца, кажете ми в коя приказка участват Зайко, Вълчо, Мечо и Лиса?</p> <p>Точно така! Кои други герои участват в приказката?</p> <p>Хайде, заедно да си припомним приказката.</p> <p>Аз ще започна ,а вие ще продължите.</p> <p><i>"... Опекла бабата житена питка, вкусна, хрускава, да и се не нагледаш. Завила я с алена кърпа с бродирана роза и я оставила на прозореца да изстине..."</i></p> <p>Кой ще продължи?</p>	<p>- Житената питка.</p> <p>- Бабата, която я омесила, питката.</p>

<p>2. Организация на дейност по избор</p>	<p>Всички много добре знаете приказката за „Житената питка” и героите ,които участват в нея. Децата от друга ДГ също искат да научат приказката за „Житената питка”,затова ние ще им помогнем като всеки от вас предложи начин да продължим приказката .</p>	<p>Децата предлагат да разкажат как продължава приказката, други предлагат да я драматизират, трети- да нарисуват отделни епизоди от нейното продължение.</p>
<p>3. Проява на самостоятелност и творчество</p>	<p>Учителят наблюдава работата на децата, насочва ги, но не се намесва пряко</p>	
<p>4. Перспективи</p>	<p>Браво на всички деца! Нарисувахте чудесни картини, с помощта на които децата от другата ДГ ще научат приказката.</p>	